

Verslag

Collegagroep Talentontwikkeling van mensen met een beperking in de podiumkunsten
Gent – Kopergietery – 03/05/2016

Aanwezig:

Iris Bouche (Opleiding dans – Koninklijk Conservatorium Antwerpen); Marc Bryssinck (Theater Stap); Mira Bryssinck (Studente KASK); Treze Buye (VIVES); Dominique Collet (Kopergietery); Margo Temmerman (NTGent); An De bisschop (KASK); Hannah Dupont (Platform-K); Jan Geers (RITCS); Kelly Huylbroeck (OVSG); Ingrid Leys (Departement Onderwijs en Vorming); Jolien Michielsen (Moving Ground); Stephanie Pysson (Theater Tartaar); Oliver Roels (De Conventie); Caroline Rottier (Kunstenaar); Frauke Seynnaeve (Platform-K); Inge Lattrée (Platform-K); Laurence Anne Van de Goor (VIVES); Helga Van den Bossche (DC Galerie Katrinahof); Evelyne Van Hecke (Moving Ground); Arlette Van Overvelt (Theater Luxemburg); Imke Vannuffelen (Opendoek); Nele Willaert (VIVES)

SPREKERS

→ Mira Bryssinck

Ik ben 23 en studeer bijna af als master drama aan het KASK. Als kunstenaar werk ik vooral rond het thema 'vervreemding'. Zo hoop ik om stereotypen te doorbreken. Ik ben geboren met een fysieke beperking. Mijn ouders merkten al snel dat ik graag iets wilde doen met mijn verbale kant en met mijn fantasie. Al jong kon ik terecht bij de Kopergietery. Stiekem droomde ik er wel van om actrice te worden, maar toen ik op 16 jaar effectief de kans kreeg om mee op tournee te gaan met een voorstelling heb ik pas echt de smaak te pakken gekregen. Na wat wikken en wegen heb ik deelgenomen aan een auditie op het KASK. Ik was echt aangenaam verrast door de openheid waarmee ik door de toenmalige directeur werd onthaald. Ook de opleiding zelf viel erg goed mee. De opleiding is eigenlijk zo individueel en persoonlijk, dat er voor mij weinig aanpassing nodig was. Enkel de conditietraining en Afrikaanse dans hoef ik niet te volgen, in de plaats doe ik logo en kiné.

Nu ik bijna afgestudeerd ben en deelneem aan audities, merk ik voor het eerst wel een zekere terughoudendheid, meer nog dan bij andere afstuderende acteurs of theatermakers. Er speelt toch een angst om afgewezen te worden omwille van mijn beperking. Natuurlijk hoort afwijzing er gewoon bij, maar toch zou het jammer zijn als de beperking aan de basis ligt van die afwijzing en niet mijn spelkwaliteit of zo. Omgekeerd ben ik ook bang om gestereotypeerd te worden en om net gekozen te worden omdat ik een beperking heb. Da's nu ook niet mijn bedoeling.

Zelf ken ik niet zoveel kunstenaars met een beperking, op een aantal coryfeeën na, zoals Frieda Kahlo, Ray Charles of Michael Moore. Ik denk dat het nodig is om meer openheid te creëren over wie mag en kan kunst maken en om die diversiteit ook meer te laten zien. Zo kunnen we het pad effenen voor kunstenaars met een beperking. We hebben daarin nog een lange weg af te leggen en ik wil daar als kunstenaar ook aan meewerken door vanuit vervreemding te werken, door 'gekende' dingen op scène te zetten, maar deze net iets anders te representeren. Ik denk dat je zo een meer open en ruime blik bij je publiek kan bekomen,

niet alleen over 'beperking' trouwens. Onze maatschappij loopt ook in zijn geheel nog achter op vlak van beeldvorming van mensen met een beperking. Mensen met beperking vormen nog steeds geen vertrouwd beeld op de televisie – anders dan mensen met een andere huidskleur bijvoorbeeld die ondertussen wel meer 'ingeburgerd' zijn. Ik vertrouw er wel op dat dit ooit zal lukken. Ik ga daar ook niet op zitten wachten, ik doe gewoon mijn ding.

Het belangrijkste vind ik om mensen het vertrouwen en de ruimte te geven om te experimenteren. Ik heb dat in de Kopergietery sterk mogen ervaren. Daarnaast heb je ook een basis aan zelfvertrouwen nodig en het helpt zeker als je omgeven wordt door een warme thuisomgeving. Maar toch merk ik vooral dat de goesting om te creëren, de liefde voor het vak, groter is dan mijn beperking.

Nog tijdens hun opleiding proberen veel jonge spelers of makers al ervaring op te doen. Krijg je evenveel speelkansen als je medestudenten?

Mira: Ja. Zowel mijn eerstejaars project als mijn bachelorproef heb ik ook buiten de school kunnen tonen. Ik moet nu nog leren om mijn werk actiever te promoten, maar ik heb tot nu toe altijd al het geluk gehad dat mijn werk op spontane interesse kon rekenen. Ik ben ook gevraagd om een personage met autisme te spelen in een nieuwe televisieserie met de spelers van Theater Stap. Dat had niets met mijn eigen beperking te maken, maar misschien heb ik iets meer voeling met 'anders-zijn' om dat soort rollen in te vullen, maar dan breder dan mijn persoonlijke situatie. Ik heb niet de indruk dat ik minder kansen krijg omwille van mijn beperking. In mijn eerste twee jaar aan het conservatorium heb ik net meer gedaan, maar dan vanuit een overcompensatie, denk ik. Ondertussen heb ik ook geleerd dat dit niet hoeft, dat ik me niet harder moet bewijzen dan andere studenten om daar te mogen zijn.

→ De Conventie en De Kopergietery

Dominique Collet: De Kopergietery organiseert wekelijks een tiental theaterateliers voor kinderen en jongeren. In principe staan deze ateliers open voor alle kinderen, er is nooit een 'nee'. We proberen erg individueel te werken, met oog voor de talenten, de mogelijkheden én de beperkingen van alle deelnemers. In die zin hebben we Mira nooit gezien als 'iemand met een beperking'. Vooral haar grote openhartigheid en haar gedrevenheid vielen op. Maar ondanks onze openheid bereiken we in onze ateliers toch vooral kinderen uit de middenklasse, die ook van thuis uit in contact komen met kunst en cultuur. Terwijl de school waar we een deel van onze ateliers en toonmomenten houden, toch heel wat kinderen bereikt met een andere sociaal-culturele en soms ook een minder sterke sociaal-economische achtergrond. Om de kinderen uit deze buurt te bereiken, richten we twee extra ateliers in op hun maat, voorzien van extra omkadering, zoals een andere atelierstructuur bijvoorbeeld. We hebben ook meterklasjes waar we werken met kinderen met een beperking uit verschillende Gentse scholen. Onderstussen zijn Charlotte en Oliver van De Conventie naar ons toegestapt. Zij zijn zelf 'atelierkinderen'. Enerzijds werken ze als psycholoog/therapeut en anderzijds werken ze hun eigen artistiek parcours uit in Het Kip. Zij hebben de Conventie opgestart om beide elementen – kunst en therapie – met elkaar te verbinden. Met projectmiddelen van Hart voor Handicap wilden ze graag samen met de Kopergietery een inclusief project opstarten. Voor ons was dit een interessante leerkans om te kijken hoe we 'aparte' groepen en klassen kunnen samenbrengen.

Oliver Roels: Ik werk in de eerste plaats als psycholoog en psychotherapeut bij kinderen en jongeren vanaf zes jaar. Daarnaast werk ik als regisseur en choreograaf voor Het Kip, een Gents theatergezelschap. Met De Conventie wil ik die twee werelden samen brengen. We willen kunsteducatie aanbieden, vooral rond dans en theater, aan kinderen en jongeren in kwetsbare situaties (kinderen en jongeren met een beperking, kinderen van asielzoekers,...). We willen altijd op een duurzame manier werken. We bieden niet zomaar wat leuke initiatielessen aan. In alle projecten die we opzetten proberen we voor zoveel mogelijk kinderen een meerjarenplan uit te werken.

We zijn gestart met dans- en theatertherapie aan kinderen die we individueel begeleidden omdat we aanvoelden dat individuele therapie niet dé manier was om deze kinderen echt sociaal-emotioneel te ondersteunen. Met twee theaterdocenten en twee therapeuten boden we een reeks van acht sessies aan. We zijn gestart met eerder 'matige' problematiek (normaal begaafd, lager onderwijs) maar na verloop van tijd werden de problematieken steeds 'ernstiger'. Zo hebben we veel expertise opgebouwd in dans- en theatertherapie met heel uiteenlopende groepen van kinderen en jongeren. Hierdoor voelden we ons klaar om dans- en theaterlessen aan te bieden in zowat alle types van het Buitengewoon Onderwijs (BO). Want daar werd er echt een aanbod gemist op maat van kinderen en jongeren met een ernstige verstandelijke of motorische beperking of met gedragsproblemen. Deze scholen vonden nauwelijks externe partners die met deze groepen muzisch maatwerk konden en wilden bieden. Onze eerste doelstellingen was om binnen te geraken in het BO en daar aan de slag te gaan. Maar wat als er daar kinderen en jongeren gebeten zouden worden door de theatermicrobe? Wat moesten we dan doen? Toen zijn we naar de Kopergietery gestapt. Ik wil nu eenmaal geen vluchtige projecten doen. Wij werken super traag.

Concreet geven we eerst acht sessies in de veilige context van de BO-school, op een plaats, in een groep en met begeleiders en leerkrachten die ze kennen. In sommige scholen was dit per klas, in andere scholen werd er klasoverschrijdend gewerkt met kinderen die meer nood hadden aan sociaal-emotionele ondersteuning. Dus eigenlijk gebeurde er per school al een zekere selectie. Natuurlijk wilde ik graag werken met elk kind dat zin heeft in dans of theater, maar dat was praktisch niet haalbaar. Per school werkten we met maximum twee (klas)groepen. We hebben ervoor gekozen om hier geen toonmoment aan te koppelen. Maar we hebben wel doorheen de sessies een film gemaakt, zodat de kinderen toch een herinnering hebben. Maar gezien hun kwetsbaarheid en fragiliteit was dit het enige resultaat dat mogelijk was in zo'n kort traject. Zo hebben we in elk type buitengewoon onderwijs gewerkt.

Zo werkten we bijvoorbeeld in een klas voor jongeren met emotionele problemen en gedragsmoeilijkheden. Ik merk dat veel dansante oefeningen deze kinderen de kans geven om eens op een andere manier met elkaar om te gaan dan de harde en stoere interactie die ze gewoon zijn. In het dansen en theater maken zitten veel oefenkansen in vertrouwen hebben, respect tonen, zorgzaam zijn, 'lief' doen,...

Om de stap te zetten naar de Kopergietery willen we zo realistisch mogelijk te werk gaan. Ik kan op zich wel een aanbod voorzien voor een kind met een ernstige verstandelijke beperking, maar dat is nu niet meteen het eerste kind dat ik op een duurzame manier naar de Kopergietery zie gaan. Dus hebben we nu twee groepjes gevormd met kinderen die type 3-onderwijs volgen (gedragsstoornissen) en kinderen in Type 8 van het BO (leerstoornissen)

vanuit drie verschillende BO-scholen. Twee vertrouwde begeleiders, Charlotte en ikzelf, lopen nu een traject met deze kinderen in de Kopergietery. We gaan ze zelf oppikken op school zodat er geen praktische drempels zijn en het kost niets zodat ook alle financiële drempels wegvallen. Het echte inclusieve luik gaat volgend jaar in gang. Nu wil ik voor alles gaan voor emotionele veiligheid. Ik wil niet teveel ineens doen. Nu kennen ze de plaats, de manier van werken, de andere kinderen... Wie wil kan volgend jaar meelopen in een gewone groep van de Kopergietery. Zo lijkt het haalbaar om inclusie te realiseren. Zowel de kinderen als de Kopergietery hoeven geen stap in het ongewisse te zetten. Onze finale doelstelling is om er te zijn op elk moment in de artistieke ontwikkeling van kinderen en jongeren met een beperking. Door van in het prille begin naar de scholen te stappen, zelfs wanneer ze niet eens weten dat ze talent hebben, vervolgens in 'veilige' en in 'reguliere' ateliers met als ultieme doelstelling dat ze meedoen in de theatervoorstelling van Het Kip. Bij Het Kip betrekken we veel vrijwilligers bij onze producties. Kinderen met een beperking zouden daar perfect in mee kunnen. Naast Charlotte en mezelf zijn er ook veel bevriende kunstenaars betrokken, die 'gewone' theater- of dansvoorstellingen maken, maar ook veel affiniteit hebben met personen met een beperking.

Ik denk wel dat we nog een lange tijd de drie sporen zullen bewandelen (lesgeven op school, een aparte groep in de Kopergietery en inclusieve ateliers). We willen lang en duurzaam blijven samenwerken met de Kopergietery en we hebben dus nog veel middelen nodig.

Dominique: Vanuit de Kopergietery willen we hier blijven in investeren, want dergelijke ateliers vragen duidelijk meer omkadering. De resultaten van deze extra investering zijn echter niet meteen duidelijk meetbaar of zichtbaar en daar worstelen we wel mee. Want we worden er soms wel op afgerekend als er duidelijke resultaten uitblijven. Het is nodig om deze projecten voldoende aanschouwelijk te maken zodat anderen er de waarde van zien. Want je hebt niet meteen vijf mensen met een beperking die bij wijze van spreken mee op tournee kunnen.

Doen jullie steeds een soort 'auditie' of 'selectie' vooraleer kinderen toegelaten worden tot een atelier?

Dominique: Daar zijn we van afgestapt. Anders lijkt het alsof onze ateliers een voorloper zijn op een professionele carrière en dat is niet zo. In de zomer geven we kinderen wel de kans om op voorhand onze ateliers eens uit te proberen, zodat ze kunnen inschatten of het iets voor hen is. We werken op theater maar ook op dans en op beweging... Veel kinderen verwachten dat we hen een bepaald scenario zullen geven of dat ze een bepaald toneelstuk of een sprookje zullen spelen. In onze vakantie-ateliers ontdekken ze hoe we echt werken. Voor de kinderen uit de buurt voorzien we aparte ateliers, op een voor hen vertrouwde plek, samen met een begeleidster uit de buurtwerking die een brugfunctie kan vervullen. Deze jongeren worden thuis opgehaald, van dicht bij opgevolgd,... Zij hebben ook hun eigen toonmomenten. Als de jongeren er klaar voor zijn, komen ze zelfstandig naar de structurele ateliers, maar dat is zeker niet voor elke jongere weggelegd.

Hoe zien jullie dat kinderen zin hebben om zich verder te ontwikkelen? Niet alle kinderen tonen dit op dezelfde manier... maar dat maakt het niet gemakkelijk om dit altijd correct te lezen?

Oliver: Bij sommige kinderen staat de problematiek zo op de voorgrond of is het gedrag zo explosief dat het duidelijk is dat we met die persoon nog niet aan de slag kunnen gaan in een nieuwe omgeving, zonder vertrouwensfiguren of zonder psychologische en therapeutische omkadering. Voor de andere kinderen hebben we gezegd: heb je zin, kom af en we vinden wel een oplossing. Natuurlijk zijn er kinderen die tijdens de sessies op school veel interesse tonen en toch niet de stap kunnen of durven zetten. Da's jammer, natuurlijk. Al heb ik wel niet de indruk dat het om veel kinderen gaat. Van de beperkte groep waarmee we gestart zijn, heb ik echt het gevoel dat alle kinderen die wilden ook de stap konden zetten. Maar we willen nu loyaal blijven samenwerken met de scholen waar we al eens hebben gewerkt, zodat we bepaalde kinderen en hun omgeving misschien wel kunnen overtuigen.

Willen jullie ook uitbreiden naar andere types van Buitengewoon Onderwijs?

Oliver: Momenteel stromen er kinderen door vanuit type 1, type 2 en type 8 van het buitengewoon onderwijs naar de Kopergietery. We zijn bewust gestart met scholen binnen Gent om de stap zo klein mogelijk te maken en dus zijn we vertrokken vanuit de types die in die Gentse scholen werden aangeboden. Onze oefeningen zijn zo dansant en universeel, dat we ze vlot kunnen aanpassen naar heel wat diverse groepen.

Hoe communiceer je dat sommige kinderen wel doorstromen van de 'specifieke' naar de 'reguliere' ateliers en andere kinderen niet? Speelt hier een zekere competitie tussen de kinderen?

Dominique: Dat is inderdaad moeilijk. Er zijn veel factoren die meespelen. De goesting en de motivatie spelen mee, maar ook de omkadering van thuis uit. Gelukkig voelen de meeste kinderen zelf wel aan of ze klaar zijn voor een volgende stap of niet. Ook heb ik nog niet echt een competitie gemerkt tussen de kinderen. Integendeel, gasten die doorgroeien vormen eerder een rolmodel en een motivatie voor de anderen om door te bijten. Misschien ligt het ook aan de leeftijd, de kinderen zijn allemaal jonger dan 12.

Marc Bryssinck (Theater Stap): Met Stap hebben we ook al jaren een jongerenwerking. We werken hiervoor nauw samen met Kaaiman, de 'reguliere' theaterateliers voor jongeren in de Warande. Sinds kort hebben we ook een inclusief atelier voor jongeren met én zonder beperking, maar er was zeer weinig animo bij de jongeren zonder beperking om hierbij aan te sluiten. Ze vreesden dat het een verloren jaar zou worden, dat ze te veel afgeremd zouden worden, dat het te beeldend zou zijn en dat ze hun taal niet meer konden ontwikkelen of geen teksten meer zouden kunnen brengen. Er was maar één deelnemer die zich spontaan voor de inclusieve groep had aangemeld. De docenten overwogen nu om de groepen zelf in te delen, op basis van wie zij in zo'n groep zien functioneren.

Kris (Demos): Dat houdt natuurlijk verband met de beeldvorming waar we het al eerder over hadden. Je kan jongeren en hun ouders niet verwijten dat ze niet alle mogelijkheden van mensen met een beperking kennen als ze die nooit te zien krijgen.

Mira: Daarom vind ik het ook zo goed dat organisaties streven naar een mix. Sommige sociaal-artistieke projecten of werkingen zitten te zeer in hun eigen niche, apart van de rest. Hierdoor krijgt veel talent niet het podium dat het verdient.

Jan Geers (RITS): Ik denk dat dit eerder een perceptie is over de sociaal-artistieke praktijk die leeft binnen het reguliere kunstenveld. Bij de meeste sociaal-artistieke praktijken zien we een evolutie van een afgebakende 'doelgroepwerking' naar meer heterogene gezelschappen.

Jong kunnen beginnen is belangrijk, zegt men wel eens. Maar waarin zit 'm dan dat belang van 'jong beginnen'? Wat krijg je dan van jongs af aan mee? Techniek, zelfvertrouwen, een warm nest,...?

Oliver: Ik ben niet geïnteresseerd in het aanleren van techniek. Deze jongeren moeten bij de logo en de kiné en in de klas voortdurend oefenen op wat ze niet goed kunnen. Het grote voordeel van de kunsten, en zeker van de dans, is dat je dat niet fout kan doen. Die gasten ontdekken eindelijk iets wat ze goed kunnen en dat ze kunnen tonen aan iemand anders die daar alleen maar positief op kan reageren, want het is nu eenmaal supermooi wat ze doen. Hun creatieve ontwikkeling en hun zelfvertrouwen vaart er wel bij. Hoe vroeger ze hieraan beginnen, hoe beter.

An De bisschop (KASK): Je kunt het een beetje vergelijken met een taal leren. Jonge kinderen leren heel vlot een taal omdat hun hersenen nog zo flexibel zijn. Hetzelfde met artistieke 'talen'. Ik denk niet dat dit puur om techniek gaat, maar om de ervaring van kleur, van muziek,... Als je dat jong meekrijgt, dan heb je dat mee voor de rest van je leven.

→ Kelly Huylenbroeck (OVSG)

Vanuit OVSG ondersteun ik scholen voor Deeltijds Kunstonderwijs in de inclusie van personen met een beperking. Ik ben zelf jazzmuzikant en ik ben lang leerkracht geweest, aan een zeer diverse groep van leerlingen. Zo leerde ik alvast dat iedereen zijn talenten en zijn beperkingen heeft. Binnen mijn job heb ik eerst verkennende gesprekken gevoerd met de actoren die een rol spelen in de talentontwikkeling van jonge mensen: leerkrachten, ouders van kinderen en jongeren met een beperking en de kinderen en jongeren zelf. De centrale vraag was: hoe kan iedereen deelnemen aan kunsteducatie. In die eerste gesprekken botste ik op ontzettend veel drempels: dat zal wel veel geld kosten, leerkrachten zijn er niet voor opgeleid, die leerlingen zullen dit niet kunnen,... Als ik een streepje had getrokken elke keer als iemand zei: '*dat zal niet lukken*'... Het dominante beeld is: dit is niet 'normaal' en dat daagde mij uit om te vragen wat dan wel 'normaal' is. Maar daar kon niemand een antwoord op geven...

We zijn dan aan de slag gegaan om de **tools** die leerkrachten Buitengewoon Onderwijs en die ouders van kinderen en jongeren met een beperking gebruiken, te vertalen naar kunsteducatie. Ook moesten we aan de slag met de **beeldvorming**. Kunstonderwijs wordt vaak als elitair beschouwd, voorbehouden voor een bepaald deel van de bevolking en totaal niet laagdrempelig. Dat was lange tijd ook terecht, niet iedereen vond de weg naar het DKO. Moedige mensen die toch aan de deur kwamen kloppen, bijvoorbeeld met een kind met autisme, werden niet toegelaten. Ondertussen is er vanuit Vlaanderen een omkadering gecreëerd die het DKO in staat stelt om extra ondersteuning te bieden bij dergelijke vragen. Maar toen dit kader er kwam zaten leerkrachten met angst, zij voelden zich hier niet voor opgeleid. Ik weet daar niets van, ik kan dat niet,... En daarom hebben we tools verzameld en deze aangeboden aan de leerkrachten.

Toen zijn er toch scholen met projecten begonnen, van ernstige beperking tot leerstoornissen of gedragsproblemen. Een belangrijke uitdaging voor de leerkrachten was om bepaalde doelen los te laten en om andere doelen te stellen. Minder gestuurd door een vak of een instrument en meer door de leerling: wie is deze leerling en wat wil die kunnen? Een kind wil 'drummen'. Maar wat betekent 'drummen' voor dat kind? Vaak willen kinderen gewoon samen met anderen musiceren. Moet daar dan een 'niveau' aan gekoppeld worden? De uitdaging zit er in om vanuit de leerling te vertrekken en een individueel traject te maken op maat van de leerling. Soms moeten we dan doelen wijzigen, soms volstaat het om het proces naar het doel te wijzigen. De overheid staat ons toe om af te wijken van het curriculum en een aangepast curriculum te ontwerpen op maat van de individuele leerling. Leerlingen met leerstoornissen en gedragsstoornissen kunnen wel die einddoelen halen, maar het vergt een ander proces. Ook op dat vlak kunnen we als DKO extra middelen en omkadering inzetten.

De begeleidingsdienst van OVSG ondersteunt scholen in hun volledig beleid (directie, leerkrachten, communicatie naar ouders en leerlingen,...). Die ondersteuning vindt zijn weg naar het DKO, maar elke school is autonoom. Voor mij moet elke gezonde instellingsverandering traag verlopen, anders mis je verbinding. We gaan traag te werk. Eerst doen we een warme oproep om de zin die in elk pedagogisch project staat: 'ieder kind is welkom' in zijn totaliteit te begrijpen. Ook zeg ik vaak: 'niet alles moet geld kosten'. Naast middelen hebben we ook een flinke creativiteit nodig en die is natuurlijk wel aanwezig. Zo hebben we de weerstand al serieus naar beneden gehaald. We gaan van academie naar academie. We proberen leerkrachten warm te maken, ouders te overtuigen dat hun kind welkom is, scholen wakker te krijgen om dit gedaan te krijgen... Het decreet laat maatwerk en extra ondersteuning toe en als OVSG bieden we tools, nascholing, ondersteuning op de vloer, organisatorische ondersteuning voor de totale academie...

OVSG begeleidt 90% van de academies. Dat is flink wat ondersteuning. Hoe spelen jullie dit klaar? Werken jullie op vraag?

Kelly: Voorlopig is het op vraag, maar we hebben de verschillende mogelijkheden in ons ondersteuningsaanbod ook zelf sterk in beeld gebracht. Zonder deze campagne was zeker niet elke academie op de hoogte. Veel scholen blijven terughoudend, de deur staat op een kier. Maar academies worden wakker. We krijgen nu vooral vragen over: *wat is nu die zorg? Wat bedoelen jullie daar nu mee? Wat zijn onze mogelijkheden? Wat moeten we doen?* Een 15-tal academies - van de 160 in totaal - zijn intens met dit thema bezig, met vallen en opstaan, en die beroep doen op onze ondersteuning. Vaak zijn deze scholen gestart als pilootproject. Ondertussen zijn er extra middelen, een ondersteuningsaanbod én mogelijkheden om maatwerk te leveren bijgekomen. Laat ons hopen dat dit voor een verdere positieve evolutie zorgt, want goed en wel zijn die extra mogelijkheden er nog maar twee jaar.

Ingrid Leys (Departement Onderwijs en Vorming): De maatregel van het 'Individueel aangepast traject' werd ingevoerd in schooljaar 2014-2015 en toen waren er een 300-tal leerlingen die ervan gebruik hebben gemaakt. Dit schooljaar zitten we al over de 1000 leerlingen. Dus als het in dit grootteorde verder gaat, dan zitten we op de goede weg denk ik.

Wat is de aanleiding voor die academies om te starten met een pilootproject?

Kelly: In veel academies vertrekt de vraag toch vanuit individuele leerkrachten die hier absoluut mee aan de slag willen. Daarom ben ik ook positief, want ik merk dat leerkrachten die uit het Hoger Onderwijs komen en wiens eerste keuze het niet was om les te geven, laat staan aan kinderen en jongeren met een beperking, toch hun weerstand laten varen. Verandering vraagt tijd en ruimte, zowel bij leerkrachten, leerlingen en ouders. Iedereen zit met de vraag: wat kan ik bereiken, wat wil ik bereiken,... Ook zitten we in een breder maatschappelijk kader, waarin de mogelijkheden van mensen met een beperking niet zichtbaar zijn.

Bijkomend probleem is wel: er zijn bijkomende zorguren voorzien, net als in het reguliere onderwijs, maar in tegenstelling tot het leerplichtonderwijs zijn die 'zorgleerlingen' natuurlijk niet per definitie aanwezig. Dus moeten academies ook inzetten op 'werving' of 'toeleiding'. Hoe ondersteunen jullie scholen op dat vlak?

Kelly: Wij zetten ook in op schoolbeleid. Als academies niet in beeld brengen wat er mogelijk is, dan komen kinderen met een beperking ook niet over de drempel. Je moet dit als academie expliciet vermelden en tonen dat je dit aanbod hebt, dat de leerkrachten er klaar voor zijn,... Dit heeft een invloed op allerlei aspecten van het schoolbestuur: het artistiek-pedagogisch project, het schoolreglement, toonmomenten en opendeurdagen, website,...

Hoe maak je leerkrachten meer zeker van hun stuk? Hoe school je hen bij zodat zij het gevoel krijgen dat ze ook met deze leerlingen aan de slag kunnen?

Kelly: In de pilootprojecten zaten veel orthopedagogen. Voor onze nascholing doen we veel beroep op hen. Zij geven tips en tricks, do's en don'ts. Ze geven ook basiskennis mee: wat moet je nu precies weten over leerstoornissen, bijvoorbeeld. We leren leerkrachten nadenken over en creatief zijn in de processen die ze opzetten. Het is vaak trial and error, die houding proberen we mee te geven. Elke leerling met een beperking is een andere leerling, dus we geven geen kant-en-klare handleiding. De nascholingen leiden tot leuke resultaten op de vloer, ook met mensen die geen expert zijn in 'beperking'.

An De bisschop: Eigenlijk is deze procesmatige aanpak bruikbaar voor alle leerlingen, niet enkel voor de leerlingen met een beperking. Ik merk wel dat leerkrachten in opleiding nood hebben aan vakdidactiek. Niet enkel het proces is belangrijk, ook de inhoud telt. Welke oefeningen kan je gebruiken bij kinderen met een beperking? Leerkrachten hoeven geen expert te worden in de beperking. Ik raad hen aan om dicht bij hun vakexpertise te blijven.

Kelly: Samen met leerkrachten uit het BO hebben we ook methodieken en hulpbronnen uitgewerkt.

Dominique: Ik leer het meest uit de samenwerking met de mensen van De Conventie. Zo leer je op een organische manier waar je moet op letten, maar het is belangrijk om jezelf niet te sterk op voorhand al te beperken in de oefeningen die je aanreikt.

NN: Je moet essentiële info krijgen, medische info bijvoorbeeld. Maar als ik vroeger vanuit kunsteducatie ging werken in scholen, wilde ik ook op voorhand niet teveel informatie over

de leerlingen. Als iemand boos wordt omdat je een foute instructie geeft, dan merk je dat wel en daar moet je leren mee omgaan. Het gaat om flexibiliteit en durf om te willen en te durven open te staan voor en om te gaan met kinderen die onverwacht kunnen reageren.

Oliver: De veiligheid zit 'm voor mij vooral in de context die we creëren, bijvoorbeeld in de aanwezigheid van een vertrouwde figuur. Maar de oefeningen die ik doe, daarin sluit ik geen compromissen. Ik gebruik de oefeningen die ik wil gebruiken in functie van het creatieproces. Maar voor mij zijn dit vooral universele oefeningen die in principe voor elk publiek mogelijk zijn.

Leerkrachten zijn gewoon om een relatief homogene groep van a naar b te brengen. In mijn ervaring is het niet evident om leerkrachten aan te zetten om meer geïndividualiseerde trajecten op te zetten. Hoe krijg je leerkrachten zover om in een heterogene groep iedereen te laten groeien?

Kelly: In het onderwijs werken we met een zorgcontinuüm, een beetje zoals een piramide. We beginnen met een sterke en brede basiszorg voor elke leerling. Daarenboven heb je dan leerlingen die hulpbronnen of extra tijd nodig hebben. Pas daarna, in het topje van de piramide, heb je kinderen die een individueel traject nodig hebben, maar dat is natuurlijk verre van iedereen. Hoe sterker en breder we die basiszorg maken voor elk kind, hoe kwaliteitsvoller ons onderwijs, hoe minder extra ondersteuning we moeten voorzien of hoe minder 'uitzonderlijk' die extra ondersteuning wordt. Op die manier horen kinderen er bij, ook al volgen ze een ander parcours.

NN: Ik heb het er wel moeilijk mee dat sommige kinderen logo of kine moeten volgen om mee te kunnen met de rest. Op zich niets tegen logo of kine, maar wel tegen de extra inspanningen/obstakels die deze kinderen moeten overwinnen om te kunnen meedoen met de anderen.

NN: Maar als de kinderen dezelfde doelen willen bereiken, zullen ze wel gemotiveerd zijn om deze extra lessen te volgen. Als het gewoon om de ervaring gaat, is die drive er misschien niet.

Kelly: Niet elke leerling heeft ook dezelfde leervraag. Sommigen willen gewoon kunsteducatie beleven. Die leervraag zou centraal moeten staan en niet zozeer de eindterm.

Maar soms voelen leerkrachten zich wel verantwoordelijk voor het eindniveau waarmee ze de groep 'doorgeven' aan de volgende leerkracht. Die ongeschreven regel zit toch sterk ingebakken.

An De bisschop: In de hervorming van het DKO wordt de vaste structuur van 10 leerjaren losgelaten. Voor alle leerlingen worden trajecten op maat mogelijk. Die flexibiliteit is belangrijk in het kader van inclusie, individuele trajecten worden niet de uitzondering maar de regel. Daarnaast is het didactisch inderdaad een grote uitdaging om in een heterogene groep iedereen tegemoet te komen. In het DKO heb je wel het voordeel dat er eigenlijk al sterk individueel wordt gewerkt, zelfs als er in groep wordt gewerkt. Bijvoorbeeld zijn instrumentlessen of schilderlessen al zeer individueel. Als het dus ergens mogelijk is om

individueel te werken, dan is het in het DKO. Ik hoop dan ook dat het nieuwe decreet die individuele aanpak zal versterken.

NN: En toch kan ik uit persoonlijke ervaring met een kind met een leerstoornis vertellen dat de logo en de kiné na school al een flinke hap uit de vrije tijd wegnemen. Tot nu toe kon mijn kind dit nog combineren met muziekschool, maar het wordt wel zwaar en we overwegen om het muziekonderwijs stop te zetten. Drie en een half uur per week erbij weegt door. Dat is jammer, want hij doet het goed en hij kan zich helemaal uitleven in dansen en muziek maken. Dat kost hem veel meer moeite dan het leerplichtonderwijs. Voorlopig merk ik nog niet zoveel van die individuele trajecten. Is dat ook naar het aantal uren, bijvoorbeeld?

Kelly: Leerlingen met een CLB-attest kunnen in principe een aanpassing krijgen naar aantal uren, naar plaats en tijdstip,... Maar nog niet elke academie is mee en ook nog niet elke ouder is op de hoogte van deze mogelijkheden.

Mira: Dit verhaal is heel herkenbaar. Zowat elke avond in de week had ik wel iets: ergo, kiné, logo, GON-begeleiding,... Dan is het belangrijk dat de hobby's draaien rond de kwaliteiten van de persoon. Ik ken een ander meisje met een fysieke beperking die moeilijk tekst automatiseert, maar bij het jeugdtheater spelen ze daarop in door haar rollen te geven waarin gesproken taal minder belangrijk is of waarin ze kan tussen komen als ze iets te zeggen heeft. Dus op die manieren kan je aan de slag met iemands kwaliteiten. Wat de individuele trajecten betreft, bij mij gaat het in kunst niet altijd over een ontmoeting: wie ben jij? Wat zijn jouw kwaliteiten, wat zijn mijn kwaliteiten? Klikt het? Kunnen we samen iets maken? Gaat kunst niet tout court over ontmoeting en communicatie? Dan kan je toch ook tegen leerkrachten zeggen: ga voor die ontmoeting, want daar is het voor jou toch ook allemaal mee begonnen. Dit betekent niet dat je niet meer ambitieus mag zijn en dat je geen doelen meer mag stellen. Inclusie mag de prestatiedrang niet fnuiken, het moet uitdagend genoeg blijven voor iedereen en dat blijft een uitdaging.

An: Maar er is een groot verschil tussen zelf je doelen kunnen bepalen en nastreven en die doelen van buitenaf opgelegd krijgen.

NN: Ik vond ook dat mijn lerarenopleiding te sterk gericht was op het bereiken van doelen, terwijl er zoveel kinderen uit de boot vallen die niet beantwoorden aan die 'perfecte' idealen. In de sociaal-artistieke praktijk probeer ik uit te gaan van de persoon zelf. Ik wil natuurlijk dingen bereiken, maar als je niet werkt met vooraf bepaalde verwachtingen, dan bereik je vaak meer. Als je niet vertrekt vanuit wat iemand allemaal 'niet' kan, dan kan je mensen ook zichzelf laten overstijgen.

→ **Iris Bouche (Opleiding dans Koninklijk Conservatorium AP Hogeschool Antwerpen en Labo Inclusiedans)**

Onze opleiding is gevestigd op kunstcampus De Singel en binnen de AP Hogeschool Antwerpen. In dat kader bieden we een driejarige bacheloropleiding hedendaagse dans aan. Ik ben reeds lang met het thema 'inclusiedans' bezig. Mijn interesse in inclusie is geworteld in mijn eigen traject en mijn fascinatie rond 'anders zijn' en rond 'beperkingen'. Ik ben

geadopteerd en moest mijn weg zoeken in deze samenleving. Ik ben afgestudeerd aan de balletschool in Antwerpen, maar ik voelde me daar helemaal niet thuis, ik paste daar niet netjes in het plaatje. Ik had toen een 'modern' profiel en geen 'klassiek' en toen wisten ze nog niet wat ze daarmee moesten aanvangen. Maar in elke opleiding heb je toch altijd individuele docenten die meer in je zien. Ik ben dan toch gaan verder studeren en mijn eerste ervaring met inclusie was in 1994 in een summer school in New York. Er waren twee medestudenten die doofstom waren en met ondersteuning van gebarentaal volgden ze zonder enig probleem alle lessen mee. De dans verbond ons. Ook in mijn carrière werd ik geconfronteerd met beperkingen. Vanuit artistieke redenen, bijvoorbeeld. Zo moesten we bij Anne-Theresa De Keersmaecker een phrase op hakken doen of in een kostuum dat te klein was... Maar ik heb ook veel blessures gehad, heb operaties en revalidaties achter de rug... Dus als danser wordt je steeds geconfronteerd met de kwetsbaarheid van je eigen lichaam. Toen de vraag kwam van Fabuleus om een inclusieve voorstelling te maken, wilde ik graag met jongeren werken rond dit thema. Samen met Goele Van Dijck heb ik toen de inclusieve dansvoorstelling 'Lilium' gemaakt. Dansen met mensen met een beperking confronteerde me altijd heel sterk met mezelf. Alles wat ik ooit had geleerd rond dans, kon ik plots niet meer toepassen en ik moest helemaal terug gaan naar het herdefiniëren van intentie, beweging, communicatie,... Daarna heb ik in de balletschool workshops georganiseerd met jongeren uit het Buitengewoon Onderwijs, de vroegere Mytyl-school – nu Leerexpert Dullingen.

Ik streef altijd naar inclusieve settings. Dansers met en zonder beperking delen een grote en dagelijkse betrokkenheid op hun lichaam en op het lichamelijke. Ze botsen op de grenzen van hun lichaam en proberen zichzelf daarin zover mogelijk te pushen. Maar ondanks de overeenkomsten, is het niet evident om dansers te vinden die in zo'n context willen dansen. Voor Lilium bijvoorbeeld vonden we eerst geen dansers. Er kwam niemand af op de auditie, we zijn langs gegaan bij revalidatiecentra, rolstoeldansclubs,... maar alle deuren bleven dicht. Goele kende persoonlijk een aantal dansers met een beperking en daarmee zijn we aan de slag gegaan. Ons budget is toen ook helemaal opgegaan aan transport om de gasten thuis op te pikken.

Dus toen ik aan de Hogeschool begon, zag ik dit als een interessante plaats om dezelfde vragen te introduceren. Zeker omdat een aantal van onze studenten de aanvullende lerarenopleiding volgen. Zij zijn op zoek naar tools om inclusiedans toe te passen. Ondertussen is inclusiedans een vast deel van het curriculum. In principe staat het geprogrammeerd in het derde jaar, maar we zijn zo'n kleine opleiding dat alle studenten hiermee in aanraking komen. Onze belangrijkste boodschap naar de studenten is: sta open voor deze ervaring, voor deze beleving en daarna zie je maar wat je ermee doet. De eerste jaren schrokken we sterk van de vooroordelen over inclusiedans, vooral in de lerarenopleiding. Het idee leefde dat inclusie de kwaliteit van de dans naar beneden zou halen. Daarom wilden we dit sterker onderzoek en onderbouwen.

Aan de ene kant zijn we gestart met een intern onderzoeksproject binnen de Hogeschool. We hebben de voorstelling 'De gedekende' gemaakt met de derdejaarsstudenten en leerlingen van de Leerexpert Dullingen. Van dit proces werd een documentaire gemaakt en er werden diepte-interviews afgenomen van alle betrokkenen. Tegelijk zijn we samen met andere hogescholen uit Leeds, Praag en Tilburg betrokken in het Europees uitwisselingsproject 'Inclusive' over het werkveld en het profiel van de hedendaagse danser. Dat werkveld is sterk

aan het veranderen, de 'grote' gezelschappen zijn passé en dansers hebben *many strings on one ball...* De vraag is hoe we onze studenten kunnen voorbereiden op dit veranderende werkveld. In het kader van dit Europees project hebben wij één uitwisseling georganiseerd, specifiek over inclusieve dans, onder de noemer #rethinking bodies. In deze intensieve studieweek stonden workshops, lezingen en voorstellingen op het programma, waaronder 'De Gedekende'. We zijn van plan om vanaf nu jaarlijks een symposium te organiseren rond inclusiedans, waarop we ook sprekers en dansers uit het buitenland kunnen uitnodigen zoals Adam Benjamin, StopGap, Candoco,... We willen die inspirerende voorbeelden en praktijken tonen.

Om als opleiding zelf dansers met een beperking te bereiken, hebben we nog een lange weg te gaan. In Leeds zijn er enkele dansers met een fysieke beperking. Maar Adam Benjamin bijvoorbeeld heeft in Plymouth een volledig toegankelijke danscampus kunnen bouwen, maar toch vindt hij nauwelijks dansstudenten met een beperking. We hebben rolmodellen nodig zoals David Toole die danst bij StopGap en bij Laban heeft gestudeerd. Maar het is hard om zo'n pionier te zijn. Dave vertelde dat hij elke week wel wilde stoppen, want je wil nu eenmaal niet de eerste en de enige zijn. Je wil niet 'specifiek' zijn, je wil geen rolmodel zijn. Ook over het label 'inclusiedans' hebben we veel discussie. Want na verloop van tijd gaat dit gewoon over dans als communicatiemiddel. Maar soms heb je het label nodig om te benoemen dat je je comfortzone verlaat of wanneer je subsidies aanvraagt. We zitten met die dualiteit. Sommige studenten komen echt auditie doen bij ons omdat ze weten dat inclusiedans in het curriculum is opgenomen. Maar de eerste danser met een beperking is nog niet naar een auditie gekomen. In de afdeling woordkunst start er volgend jaar een student met een fysieke beperking. We hopen ook om professionele dansers met een beperking als gastdocent te kunnen aantrekken.

Om hieraan tegemoet te komen zijn we gestart met een tweede eigen onderzoeksproject, onder de noemer 'labo inclusiedans'. Binnen het conservatorium willen we een platform oprichten over de inclusieve danspraktijk waar het onderzoek zelf centraal staat. Andere initiatieven zijn vaak te kort, te resultaatgericht, met een te beperkt budget en te eenmalig. Daarna vallen de dansers in een zwart gat. In het labo willen we streven naar continuïteit. We willen starten met een jaar lang wekelijkse danslessen. We gaan niet voor een voorstelling waar alles dan van afhangt, wel voor toonmomenten, want het lijkt ons wel belangrijk dat de dansers hun 'kunnen' kunnen delen. Met het labo willen we inclusieve groepen laten starten, met minder en meer en ervaring. We willen ook van ons eiland afkomen. Er is heel wat kennis en expertise, maar vaak zijn we niet op de hoogte van elkaar. Daarom willen we ook het departement Gezondheid en Welzijn van de AP Hogeschool bij ons labo betrekken. Bijvoorbeeld door studenten orthopedagogie mee dansles te laten volgen. Ook willen we binnen het Labo ruimte laten voor een onderzoeksproject van een van onze studenten rond dans en parkinson en andere praktijken uit binnen- en buitenland. Want het is voor ons toch opmerkelijk hoeveel dansers of ex-dansers initiatief nemen naar personen met een beperking. Hoe zou dat toch komen, vragen we ons af? Is het die preoccupatie met lichamelijke? Is het omdat ze leren observeren wie er voor hen staat, wie dat ook is. Dansers maken daarin geen onderscheid tussen mensen met en zonder beperking. Ik heb zelf ook de lerarenopleiding gevolgd, maar alle lesvoorbereidingen die ik heb gemaakt, heb ik kunnen weggoien. Want in de praktijk vertrok ik altijd van de persoon die ik voor mij kreeg.

Inclusiedans heeft niet alleen een positieve invloed op de dansstudenten, maar ook op de leerlingen uit het Buitengewoon Onderwijs. We gaan altijd eerst met onze studenten bij hen op school op bezoek. Ze doen een workshop samen en daarna volgt er een kennismaking. Sommige leerlingen vertellen heel openlijk over hun medische geschiedenis, andere niet. Dan komen de leerlingen van De Leerexpert naar onze school voor een workshop. Dat alleen, uit de voorziening komen, in de dansstudio, is voor sommige leerlingen al een positieve ervaring op zich. We nemen onze tijd om te bouwen aan veiligheid en vertrouwen. Maar ook op fysiek vlak gaan deze leerlingen er sterk op vooruit. De verzorgers vertellen dat sommige gedragspatronen veranderen. Sommige jongeren willen normaal gezien niet aangeraakt worden, maar als ze bij ons dansen, gebeurt dit voortdurend. Je creëert in de dansstudio een nieuw blad, met nieuwe regels die samen worden gemaakt en 'oude' regels vervallen. Fysiek verleggen deze jongeren zoveel grenzen, veel meer dan binnen individuele kiné bijvoorbeeld. Maar ook op sociaal vlak en op vlak van creatief, probleemoplossend vermogen gaan deze leerlingen erop vooruit. Sommige leerlingen tonen zoveel drive en passie, dat we hen zelfs wat moeten afremmen.

Als een student met een beperking op auditie zou komen, zou dit op weerstand botsen in het docententeam?

Iris: Dat denk ik niet. Dit wordt gedragen door heel het team. Oké, het Conservatorium trekt nog steeds vooral blanke middenklasse kandidaten aan, want er is nu eenmaal een grote drempel om bij ons binnen te stappen. Ligt dat aan onze naam, onze uitstraling? Ik denk dat het veel moed vraagt om aan een auditie mee te doen. Maar wij zijn wel echt op zoek naar persoonlijkheden, naar dansers die een zekere uitstraling hebben. Wij zijn er dan om de technische vaardigheden aan te bieden. Als er voldoende motivatie is, dan krijgen we dat wel geleerd. Het is moeilijk voor alle studenten, niemand weet echt waar hij of zij aan begint. Wij kijken vooral naar proces en niet naar resultaat.

Jullie hebben geen lijstje met minimumcriteria of fysieke vereisten?

Iris: Nee. We zijn op zoek naar persoonlijkheden. Ik merk dat collega's choreografen vooral op zoek zijn naar verhalen en personen. *L'âme* heet dit in het Frans, da's de aantrekkingskracht waardoor iemand je aandacht trekt. Dat kan je niet aanleren. We geven wel alle vaardigheden en kennis om die *ziel* op een podium te brengen. We zijn ook maar een kleine opleiding, dus wij kunnen een individuele en persoonlijke begeleiding bieden. Als er iemand met een beperking komt, moeten we wel zeker zijn dat we als school een goede context kunnen aanbieden om deze persoon te begeleiden. Het moet een doordachte beslissing zijn, gedreven door de inhoud en de kwaliteit. Bij dansers met een beperking kijken we naar het enthousiasme en naar hun vermogen om te kunnen vertalen (*transform*) en aanpassen (*adapt*). *Transform* betekent dat je de vrijheid of openheid laat om een bepaalde technische oefening te doen binnen dezelfde intensiteit maar toch met andere bewegingen. Vanuit je beperking kan je dan zelf een oplossing zoeken, maar je houdt wel de intentie van de beweging. *Adapt* betekent dat je niet dezelfde intentie kunt handhaven (een rol naar de grond, bijvoorbeeld). Je bedenkt dan een andere beweging en dan komen we terug weer samen. Je kan daar studenten in begeleiden en hopelijk kunnen we deze expertise dan doorgeven aan het DKO.

→ Vragen en discussie

Marc:

Bij Theater Stap zijn we permanent bezig met het ontwikkelen van talent. Het zijn acteurs, maar we proberen ook beeldende kunst te doen, dans... . Ik ben eigenlijk muzikant en het allerliefste zou ik stoppen met theater en muziek maken met die gasten. Maar ik vind dat heel moeilijk. De meeste instrumenten zijn gemaakt om 12 tonen op te spelen en mensen willen daar ook in groeien en daarin leren en het zich eigen maken. Dat is iets dat voor onze gasten bijna niet in het bereik ligt, om én de techniciteit van een cello én dat twaalf tonenstelsel onder de knie te krijgen. Dat is gewoon heel moeilijk. Het is ook heel lastig om een manier te vinden om samen te spelen.

Kris:

In punk vinden mensen met een beperking vaak makkelijker hun weg. Je hoeft daar geen muziekinstrument te kunnen spelen om toch muziek te kunnen maken. Heart 'n Soul in het Verenigd Koninkrijk experimenteert met elektronisch ondersteunde muziek waarbij lichaamsbewegingen omgezet worden in klank. Daarmee geef je mensen wel de mogelijkheid om te componeren.

An:

Ik geef les in de lerarenopleiding aan het Conservatorium in Gent. Het klopt wel dat er weinig muziekpraktijken zijn waar mijn studenten een sociaal-artistieke stage kunnen doen. Anderzijds leren studenten ook wel op een andere manier naar muziek te kijken door hun ervaringen met diverse groepen. Ik geloof wel dat het kan, maar het vergt een andere manier van omgaan met muziek.

Marc:

Het verwachtingspatroon bij muziek is veel gedetermineerder naar mijn gevoel. Als je naar een muziekoptreden gaat dan weet je eigenlijk al welke muziek daar gaat uitkomen en welke codes daarbij horen. Bij dans en theater is dat veel ruimer en vrijer precies.

Kelly

Het hangt ervan af wat je wil. Als het een afgewerkt muzikaal product moet zijn en we komen daar niet van los, dan kun je inderdaad niet met muziek werken. Het is dat loskomen van bepaalde streefdoelen waardoor creatie een plaats krijgt. Voorbeeld: een pianist uit Wijnegem met syndroom van Down. Velen zouden zeggen: is dat nu de muziek die wij vanuit de academie willen meegeven? Is dat nu de norm? Maar toen hij begon te spelen, kreeg hij wel 400 mensen stil. Hij speelt ook samen met twee leerlingen zonder beperking. Hij kan niet op een partituur spelen wat van hem gevraagd wordt, maar hij heeft wel leren luisteren en maakt geluiden bij de muziek van de twee anderen. Hij is de sfeermaker.

De essentie is dat je het idee kan loslaten dat wij in ons hoofd hebben dat muziek moet zijn. En dat betekent ook een stuk het loslaten van leerplannen.

Iris

Daar zit wel het probleem. Als ik leerplannen zie dan denk ik vaak 'dit is niet haalbaar'. Er zit evolutie in maar er is nog altijd een generatie van docenten voor wie het leerplan een bijbel is.

Kelly

Het gesprek dat wij nu voeren, doe ik dagelijks met leerkrachten. Loslaten is de boodschap die ik dag in dag uit moet geven. Terwijl de overheid en dus ook de inspectie al mee zijn, is dat nog niet voor alle mensen in de praktijk het geval. Wat wel de bedoeling is, is dat er een proces wordt aangegaan met de leerlingen, dat ze een evolutie kennen. Het is geen bezigheidstherapie, maar leerlingen kunnen wel een individueel traject volgen.

Als we die verandering en die mentaliteit van loslaten teweeg kunnen brengen, zijn we vertrokken.

Iris

De vandaag nog steeds reële kloof tussen de goesting van mensen met een beperking om te dansen en het gebrek aan het juiste diploma of het feit niet door een auditie te geraken, heeft mij toch doen vaststellen dat er een parallel traject naast moet staan. Daar hebben we ons Labo voor opgericht.

Inge

Ik denk dat dat nu net het hiaat is dat wij met Platform-K proberen in te vullen. Wij merken inderdaad dat mensen met een verstandelijke beperking weinig kansen krijgen om in het DKO of het reguliere onderwijs met dans in contact te komen. Wij hebben de ambitie om een gezelschap uit de grond te stampen en inclusieve dansvoorstellingen te maken. Dus moeten we hen ook de tools geven om op de scène te staan en dat betekent dus ook dat ze een intensieve training moeten volgen. Die bieden wij momenteel twee dagen per week aan. Anderzijds willen we ook dat mensen met talent de mogelijkheid hebben om door te stromen. Iemand zonder ervaring die heel veel zin heeft om te dansen kan bij ons een traject volgen om in aanraking te komen met hedendaagse dans (via workshops, ateliers, samenwerking met Wisper), maar in de doorstroom naar onze danswerkplek wordt er wel geselecteerd op talent en engagement. Ik vind het ook belangrijk om dat te durven doen.

Frauke

Wat we wel vaak ervaren in onze danswerkplek, waar we al twee jaar met een min of meer vaste dansgroep werken, is dat vaak dezelfde mensen worden uitgekozen om in een voorstelling te dansen. Dat is niet onbegrijpelijk omdat het gaat om dansers met specifieke mogelijkheden. Maar we voelen ook aan dat er mensen zijn die een grote gave hebben om dans over te brengen, die spontaan dingen uitleggen, anderen helpen. We zijn nu een traject opzetten met een danser om haar mee te nemen als co-dansdocent, wanneer we bvb workshops geven in voorzieningen. Ons einddoel mag niet zijn dat iedereen een topdanser wordt. Er zijn ook andere rollen waarin mensen met een beperking zich kunnen ontwikkelen, als docent, als maker... Dat is de oefening die wij nu aan het maken zijn: om mensen op verschillende vlakken uit te dagen.

Kris

Ik vroeg me nog af, als je spreekt over mensen met een talent. Waarin zit dat dan?

Inge

Zeker niet in het perfect uitvoeren van bewegingen. Het zit vooral in hun motivatie en goesting.

Frauke

Dat is hetzelfde als bij dansers zonder beperking, denk ik. Bij een auditie kijken we naar persoonlijkheid, naar wat iemand te vertellen heeft. Het gaat meer om een potentieel dat iemand heeft en waarvan je voelt dat die daarin kan groeien.

Mira

Talent gaat over persoonlijkheid en volgens mij is het iets dat los staat van de beperking. De beperking kan een kwaliteit daarin zijn, maar ik denk dat het er eerder naast ligt. Dat is iets waar je bij elke student naar moet kijken. Wat heeft die te bieden?

Inge

Het gaat om een flexibele attitude. Wij werken veel met mensen met Down syndroom. Abstractie is voor hen heel moeilijk. Choreografe Lisi Esteras spreekt bvb vaak in abstracte termen als ze richtlijnen geeft. Wij moesten soms helpen om dat te vertalen. We hebben daar veel mee geworsteld. En op een bepaald moment hebben we besloten om daarmee te stoppen. En dan zagen we dat onze dansers zich heel flexibel gingen opstellen om hun eigen interpretatie en betekenis te geven aan die richtlijnen. En dit zorgde net voor een extra dimensie. Dat was net het interessante aan het werken met hen.

An

Is het ook denkbaar dat de mensen die jullie eruit pikken in de danswerkplek, dat die ook naar een conservatorium zouden kunnen doorstromen? Zijn jullie daar ook mee bezig?

Frauke

Dat is absoluut een scenario dat we graag zouden zien, dat onze dansers zouden kunnen doorstromen. Maar mits de juiste omkadering.

Iris

Het is heel belangrijk dat de persoon zelf beslist om die stap te nemen. Als het over talentontwikkeling gaat denken wij al snel aan grafieken in de vorm van een piramide. Doorgroeien naar de top. Dansgezelschap StopGap (UK) benadert talentontwikkeling horizontaal. Als kunstenaars er iets willen bijnemen dan kan dat, maar dan vraagt dat bepaalde verantwoordelijkheden. Door zo te werken gaan sommigen bewuster kiezen en beslissen. Wat is het waar ik eigenlijk naar op zoek ben? Dat wordt dan de centrale vraag, niet hoe je zo snel mogelijk naar de top kan. Dat vind ik de juiste omkadering. Laat het niet omwille van de beperking zijn maar omwille van het potentieel dat je ziet en dat je dat op de beste manier kan begeleiden. Talent is iets heel gevaarlijk. Wij hebben dat er in onze selectiecriteria uit gehaald. Wat je doet met je talent is een persoonlijk parcours. Ik heb heel veel collega's gekend die er nooit iets voor hebben moeten doen en die daarna in het werkveld afvallen omdat ze niet wisten hoe ze hun talent moesten ontwikkelen. Talent is ook vergankelijk als dansers niet begeleid worden om ermee om te gaan. Maar het belangrijkste is dat de vraag er komt vanuit de persoon zelf.

Inge

Op voorwaarde dat mensen met een beperking weten wat de mogelijkheden zijn natuurlijk.